

Stapsgewijze overnames onder NL GAAP en IFRS

De verwerking van stapsgewijze overnames is complex. Dergelijke transacties kunnen grote gevolgen hebben voor het resultaat en het eigen vermogen. De verwerking van stapsgewijze overnames verschilt tussen NL GAAP en IFRS. In deze Update zullen wij separaat ingaan op de verwerking van stapsgewijze overnames onder beide verslaggevingsstelsels. Wij zullen hierbij een concreet praktijkvoorbeeld uitwerken.

Inleiding

Bij een stapsgewijze overname wordt beschikkingsmacht ('control') verkregen in twee of meer afzonderlijke transacties. Er is dus sprake van een stapsgewijze overname indien op het moment van overname (het moment waarop beschikkingsmacht wordt verkregen) reeds een oorspronkelijk belang in de overgenomen partij aanwezig was.

Diverse varianten van stapsgewijze overnames komen voor. In figuur 1 zijn deze schematisch weergegeven.

In de volgende paragraaf zullen wij de algemene bepalingen rond stapsgewijze overnames uit NL GAAP behandelen. Vervolgens zal de volgende situatie in een praktijkvoorbeeld worden uitgewerkt:

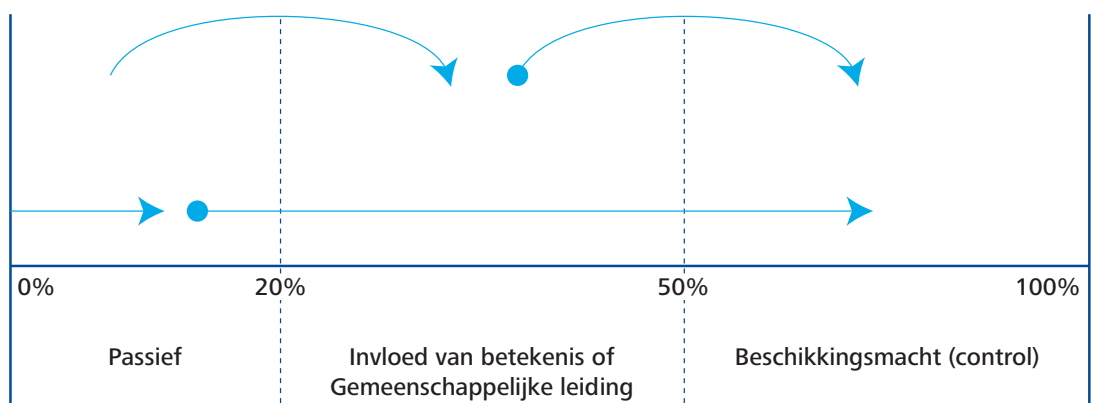
- Een 50%-deelneming met invloed van betekenis wordt een 100%-dochtermaatschappij. Na de laatste overname is dus geen sprake van een minderheidsbelang.

Vervolgens zullen wij ingaan op de verwerkingwijze onder IFRS inclusief een praktijkvoorbeeld. Wij sluiten af met een analyse van belangrijke verschillen tussen NL GAAP en IFRS.

Stapsgewijze overname – NL GAAP

Bij een stapsgewijze overname wordt beschikkingsmacht verkregen in twee of meer afzonderlijke transacties. Wanneer sprake is van een stapsgewijze overname, is de verkrijgingsprijs de som van de verkrijgingsprijzen per de data van de afzonderlijke transacties. De reële waarden van de identificeerbare activa en passiva van de overgenomen partij worden vervolgens bepaald naar de data waarop elke afzonderlijke verkrijging wordt opgenomen in de jaarrekening van de verkrijgende partij (RJ 216.204). Bij deze methode vindt geen herwaardering plaats van de identificeerbare activa en passiva van het oorspronkelijk gehouden belang in de overgenomen partij. Het is echter toegestaan de identificeerbare activa en passiva van het oorspronkelijk gehouden belang tegen de reële waarde op te nemen. Een eventuele aanpassing van de identificeerbare activa en passiva naar de reële waarde samenhangend met het belang dat reeds werd gehouden is een herwaardering en wordt overeenkomstig artikel 2:390 BW verwerkt.

Figuur 1

Samenvattend laat NL GAAP dus een keuze tussen twee methoden toe:

1. geen herwaardering van het oorspronkelijk gehouden aandeel in de identificeerbare activa en passiva; of
2. wel herwaardering van het oorspronkelijk gehouden aandeel in de identificeerbare activa en passiva.

Stapsgewijze overname – verwerking volgens NL GAAP

Dit betreft de situatie waarbij in twee afzonderlijke transacties een 100%-aandelenbelang wordt verkregen. In het hierna volgende voorbeeld is sprake van een oorspronkelijk gehouden aandelenbelang van 50% met invloed van betekenis.

Voorbeeld¹: Stapsgewijze overname (NL GAAP)

Rechtspersoon A bezit 50% van de aandelen van rechtspersoon B. A heeft invloed van betekenis (en geen beschikkingsmacht) over B. De waardering van deelneming B geschiedt tegen nettovermogenswaarde. Per 31 december 2010 bedraagt het eigen vermogen (100%) van deelneming B op basis van de grondslagen van A 850. De waarde van de deelneming in de enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening van A bedraagt 50% van 850 ofwel 425. Geen goodwill is aanwezig.

Op 31 december 2010 wordt de resterende 50% van de aandelen van rechtspersoon B verkregen tegen 1.500. A verkrijgt hiermee beschikkingsmacht over het vermogen en de activiteiten van B. De reële waarde van de identificeerbare activa en passiva van B bedraagt op 31 december 2010 2.100. De waardering van de deelneming in de enkelvoudige jaarrekening van A moet derhalve plaatsvinden tegen 1.475 (= 425 + 50% van 2.100). Daarnaast wordt goodwill geactiveerd voor 450 (= 1.500 - 50% van 2.100).

Bij het in de consolidatie betrekken ontstaat bij gefaseerde aankoop van een deelneming een praktische moeilijkheid. Immers, de identificeerbare activa en passiva van de deelneming worden in de consolidatie betrokken op basis van de reële waarden ten tijde van de verkrijging van het aandelenbelang. Doordat de eerste 50% op een ander moment is verkregen dan de tweede 50%, worden beide lagen in beginsel tegen verschillende waarden in de consolidatie betrokken.

RJ 216.204 staat toe om in dergelijke situaties de identificeerbare activa en passiva van B volledig tegen de reële waarde per 31 december 2010 in de consolidatie op te nemen. De oudste laag (de identificeerbare activa en passiva van het reeds in bezit zijnde 50%-belang) moet dan worden geherwaardeerd met 625 (= 1.050 - 425). De meerwaarde wordt opgenomen in een herwaarderingsreserve overeenkomstig artikel 2:390 BW.

Dit impliceert tevens dat deelneming B in de enkelvoudige jaarrekening van A wordt gewaardeerd tegen 2.100.

Tevens wordt een herwaarderingsreserve opgenomen van 625. Het vormen van een herwaarderingsreserve betekent niet dat de onderneming thans de grondslag van actuele waarde dient te volgen. Het betreft hier een eenmalige herwaardering.

In de geconsolideerde jaarrekening wordt dit als volgt verwerkt:

Goodwill (= 1.500 – 50% van 2.100)	450
Activa en passiva van deelneming B	2.100
Aan Deelneming B	425
Aan Groepsvermogen (herwaarderingsreserve) [= 1.050 – 425]	625
Aan Bank (c.q. schuld uit hoofde van acquisitie)	1.500

De verwerking in de enkelvoudige jaarrekening is als volgt:

Goodwill (= 1.500 – 50% van 2.100)	450
Deelneming B (= 2.100 – 425)	1.675
Aan Herwaarderingsreserve (= 1.050 – 425)	625
Aan Bank (c.q. schuld uit hoofde van acquisitie)	1.500

Een alternatieve verwerkingswijze is om de identificeerbare activa en passiva van het oorspronkelijk gehouden aandelenbelang niet te herwaarderen naar reële waarde. In de geconsolideerde jaarrekening vindt de verwerking dan als volgt plaats:

Goodwill	450
Activa en passiva van deelneming B (= 425 + 1.050)	1.475
Aan Deelneming B	425
Aan Bank (c.q. schuld uit hoofde van acquisitie)	1.500

De verwerking in de enkelvoudige jaarrekening is dan als volgt:

Goodwill	450
Deelneming B	1.050
Aan Bank (c.q. schuld uit hoofde van acquisitie)	1.500

Stapsgewijze overname – IFRS

Onder IFRS 3 (Revised 2008) is de verkrijgingsprijs op het moment van het verkrijgen van beschikkingsmacht niet gelijk aan de som van de afzonderlijke verkrijgingsprijzen. IFRS 3.42 bepaalt namelijk dat het oorspronkelijk gehouden aandelenbelang van voor de overname wordt geherwaardeerd naar reële waarde² en deel uitmaakt van de verkrijgingsprijs. Het verschil tussen de nieuwe reële waarde en de boekwaarde van het oorspronkelijk aangehouden aandelenbelang ('fair value step-up') wordt op de overnamedatum direct in de winst-en-verliesrekening verwerkt. In feite wordt het oorspronkelijk gehouden belang 'verkocht' tegen reële waarde (waardoor een boekwinst of -verlies kan ontstaan) en meteen weer aangekocht tegen reële waarde.

¹ In dit voorbeeld wordt geabstraheerd van (latente) belastingeffecten (vgl. RJ 272). Wij verwijzen naar de paragraaf inzake latente belastingeffecten.

² Op overnamedatum.

Stapsgewijze overname – verwerking volgens IFRS

Dit voorbeeld is hetzelfde als hiervoor behandeld met enkele aanvullingen. De reële waarde van het oorspronkelijk gehouden 50%-aandelenbelang bedraagt op overnamedatum 1.500. De boekwaarde van de deelneming in B bij eerste verwerking onder IFRS bedraagt 425.

Voorbeeld³: Stapsgewijze overname (IFRS)

De goodwillberekening onder IFRS is als volgt:

Verkrijgingsprijs	1.500
+/+ Reële waarde oorspronkelijk gehouden 50%-aandelenbelang B [IFRS 3.38]	1.500
-/- Reële waarde van de identificeerbare activa en passiva van B	(2.100)
Goodwill	900

De verwerking in de geconsolideerde jaarrekening is als volgt:

Goodwill	900
Activa en passiva van deelneming B	2.100
Aan Deelneming B	425
Aan Boekwinst deelneming (= 1.500 – 425)	1.075
Aan Bank (c.q. schuld uit hoofde van acquisitie)	1.500

De verwerking in de enkelvoudige jaarrekening is als volgt:

Deelneming B	1.500
Aan Bank (c.q. schuld uit hoofde van acquisitie)	1.500

Op grond van IAS 27.38 dienen kapitaalbelangen (dochtermaatschappijen, joint ventures en deelnemingen) in de enkelvoudige jaarrekening (opgesteld op basis van IFRS) op kostprijs of op basis van IAS 39 (reële waarde) te worden gewaardeerd.

Latente belastingen bij stapsgewijze overnames

Herwaardering van activa en passiva bij een stapsgewijze overname kan een (tijdelijk) verschil veroorzaken tussen de commerciële en fiscale boekwaarden van de activa en passiva. Indien bijvoorbeeld de commerciële boekwaarde van een actief wordt verhoogd naar reële waarde, maar de fiscale boekwaarde blijft gehandhaafd, dan ontstaat een belastbaar tijdelijk verschil dat resulteert in een latente belastingverplichting.

Deze latentie heeft invloed op de omvang van de goodwill (vgl. RJ 272.303 juncto IAS 12.26c).

Analyse van belangrijke verschillen NL GAAP en IFRS betreffende stapsgewijze overnames

De verwerking van stapsgewijze overnames onder NL GAAP en IFRS is niet gelijklopend. Onze afsluitende analyse van de belangrijke verschillen is als volgt:

NL GAAP geeft een keuzemogelijkheid tussen wel of niet herwaarderen van het oorspronkelijk gehouden aandeel in de identificeerbare activa en passiva van de deelneming.

- NL GAAP geeft een keuzemogelijkheid tussen wel of niet herwaarderen van het oorspronkelijk gehouden aandeel in de identificeerbare activa en passiva van de deelneming. Onder IFRS bestaat deze keuze niet. Het oorspronkelijk gehouden aandelenbelang van voor de overname dient te worden wordt geherwaardeerd naar reële waarde op overnamedatum;
- Reële waardesprongen als gevolg van herwaardering van een oorspronkelijk gehouden aandelenbelang worden onder IFRS in de winst-en-verliesrekening verantwoord. Onder NL GAAP worden herwaarderingen rechtstreeks in het eigen vermogen (herwaarderingsreserve) verantwoord. Dit zou consequenties kunnen hebben voor financieringsconvenanten, fiscaliteit en managementbeloningsregelingen;
- De eenheid van verslaggeving ('unit of account') van herwaardering onder NL GAAP betreft het oorspronkelijke aandeel in de identificeerbare activa en passiva van de deelneming, terwijl dit onder IFRS het oorspronkelijk gehouden aandelenbelang zelf betreft. Dit betekent dat de omvang van de herwaardering onder beide stelsels kan verschillen;
- De herwaardering in de enkelvoudige jaarrekening onder NL GAAP is in beginsel gelijk aan de herwaardering in de geconsolideerde jaarrekening. Toepassing van IFRS-grondslagen in de enkelvoudige jaarrekening betekent dat het kapitaalbelang verwerkt wordt tegen kostprijs of reële waarde. Dit betekent dat in de enkelvoudige IFRS-jaarrekening geen herwaardering van het oorspronkelijk gehouden kapitaalbelang van toepassing is, indien het kostprijsmodel wordt gehanteerd;
- Toekomstige bijzondere waardeverminderingen van goodwill hebben een negatief effect op het resultaat. Onder IFRS is de kans groter dat latere waardedalingen van activa een negatief effect zullen hebben op het resultaat. Dit is het gevolg van het moeten waarden tegen reële waarde van het oorspronkelijk gehouden aandelenbelang op het moment van verkrijgen van beschikkingsmacht.

Drs. Peter Thomson RA CPA (AAC)

³ In dit voorbeeld wordt geabstraheerd van (latente) belastingeffecten (vgl. RJ 272). Wij wordt verwijzen naar de paragraaf inzake latente belastingeffecten.